

Andrus Kallastu · 3 days ago

Eesti Arnold Schönbergi ühing sündis igatsusest uue vaimu järele

Hetk Pärnu nüüdismuusika päevadel 2024 "Sürrealism ja muusika" valminud etendusest "Keemiseni viidud ajupudru" ERMis osana Eesti muusika päevade 2024 programmist. FOTO RENE JAKOBSON

Eesti Arnold Schönbergi ühingu asutasid 22. augustil 1992 Pärnus üksteist noort muusikut, kellest enamik õppis või oli õppinud Tallinna konservatooriumis (praegune Eesti muusika- ja teatriakadeemia). Ühing tekkis reaktsioonina Eesti 1980-ndate suhteliselt konservatiivsele muusikaelule ja kantuna igatsusest uue vaimu järele Eesti muusikamaastikul. Uue vaimu üheks lähteks peeti XX sajandi muusikalise avangardi üht käilakuju, juudi päritolu Austria-Ameerika heliloojat Arnold Schönbergi (13. IX 1874 – 13. VII 1951).

Kuigi meie põhikirjaline eesmärk on "uurida ja levitada Arnold Schönbergi ja tema õpilaste muusikalist pärandit", on ühingule olnud alati oluline ka muude uute muusikaliste ideede "kodustamine" Eesti kultuuriruumis. Juba 1988. aasta jaanuarist alates olid ühingu asutanud noored korraldanud Pärnu nüüdismuusika päevi (PNP), et tegelda sellise uue muusikaga, mis toleaegse Eesti kontserdisaalides ei kõlanud, mida muusikakoolides ei õpetatud ning mille üle Eesti muusikaüldsus ei arutlenud. Esimestel nüüdismuusika päevadel nii Pärnus kui ka Tartus[1] oli põhirõhk XX sajandi heliloojatel, kelle muusikat mängiti kontsertidel ja analüüsiti sümposiumidel. Hilisemad nüüdismuusika päevad on

keskendunud erinevatele kontseptsioonidele ja meetoditele. Olulisel kohal on olnud interdistsiplinaarsus ning kontsertidele ja sümposioonidele on lisandunud ka töötoad.

Pärnu nüüdismuusika päevad 2025 "Kompositsioonimudelid 8 / Sürrrealism ja muusika 2" (PNP 2025) toimusid 18.–26. jaanuarini Pärnus. Tänavune eesmärk oli uurida heliloojate, interpretide ja muude valdkondade esindajate koostöös 2024. aasta oktoobris 100-aastaseks saanud sürrrealismi ja muusika seoseid. Kavas olid valdkondadevaheline sürrrealistliku muusika töötuba, sümposioon, kontserdid, teoste esitlused, ühiskuulamised ja -vaatamised. Töötoa eesmärk oli luua valdkondadevaheline multimeediumikompositsioon, rakendades loomiseks sürrrealistlikke tehnikaid. Töötuppa ja sümposioonile oli kavas nii füüsiliselt kui ka veebi vahendusel kutsuda üle maailma eri valdkondade loovisikuid ja uurijaid, kes teevad koostööd eesti heliloojate, interpretide ja muude valdkondade loovisikutega.

Uue initsiatiivina on eeloleval kevadel plaan käivitada koostöös Eesti nüüdismuusika keskusega kontseptuaalsete kontsertide seeria "Schönbergi sari" (SchS), sooviga tutvustada Eestis harva kõlavat nüüdismuusikat, kanda ette uudisloomingut, anda nüüdismuusika esitamiseks võimalusi interpretidele, kes sellega igapäevaselt ei tegele, kaasata projektidesse eestlaste kõrval kõrgel tasemel külalismsuusikuid ning viia neid kontserte ka Eestist välja. Sarja eesmärk on Arnold Schönbergi vaimus uute muusikaliste ja interdistsiplinaarsete ideede "kodustamine" Eesti kultuuriruumis. Sarja õhtud on plaanitud kaheosalisena: kontserdile järgneb arutelu, mis võib võtta seminari, vestlusringi, loengu, tutvustuse, analüüsi, töötoa või mõne muu vormi. Neil kahel poolel võiks olla (kuid ei pea tingimata olema) temaatiline seos. Schönbergi sarja kontserdid toimuvad kord kuus neljapäeviti kell 19 Eesti nüüdismuusika keskses Tallinnas, laupäeviti kell 16 Pärnu ooperi "Musica sacra" sarjas Pärnu Eliisabeti kirikus ja kolmapäeviti kell 19 Tartu Jaani kirikus. Kontserdisarjaga kaasneb koolitusprogramm, mis lubab õpilaste või üliõpilaste rühma ja neid saatva õpetaja või muu rühmajuhhi kontserdile tasuta.

Eeloleval suvel, 1.–10. augustini Pärnus toimuv valdkondadevahelises muusikalise kompositsiooni töötoas (COMP 2025) teevad eri valdkondade loovisikud koostööd uute teoste loomisel. Iga osaleja töötab küll oma heliteose kallal, kuid kõik koos püüavad õppida midagi uut, luues ühiskompositsioone ning vahetades teadmisi ja kogemusi. Töötoa kavas on loengud, arutelud, kontserdid ja ühisloomingu sessioonid. Töötoa lõpetab maratonkontsert.

Nüüdismuusikat puudutava spetsiifilise info huvides, mida saab vahetada vaid rahvusvaheliste isiklike kontaktide kaudu, on ühing tihedas koostöös Eesti ja välismaiste loovisikute, loomekogukondade ja -keskustega käivitanud ka rahvusvahelise residentuuriprojekti "Schönbergi residentuur" (SchR). Kuigi see on mõeldud eelkõige heliloojatele, interpretidele ja muusikauurijatele, oodatakse resideeruma teistegi valdkondade loovisikuid, kes ühendavad muusikat muude meediumitega.

Kuna Eesti Arnold Schönbergi ühingu liikmed on professionaalsed muusikud – heliloojad, interpreedid, muusika uurijad ja õpetajad – siis on ühingul ka pikemaajalisi ettevõtmisi. Ühingu sihtide hulka kuulub näiteks muusika kompositsiooniõpetuse muutmine osaks üldhariduskooli muusikaõpetusest. 2018. aastal alanud koostöös Tallinna ülikooliga on tegeldud gümnaasiumile suunatud muusika kompositsiooniõpetuse digiõppevahendi väljatöötamise ja avaldamisega Vikiõpikutes ning digiõppevahendite keskkonnas E-koolikott. Kaugem plaan on koostada muusika kompositsiooniõpetuse õppevahend ka põhikoolile ja lastemuusikakoolile.

PNPdel 2021–2023 alguse saanud mikrotonaalse muusika projekt koordineerib rahvusvahelises koostöös mikrotonaalse muusika loomist, interpreteerimist ja uurimist Eestis. Selle fookuses on eelkõige võrdtempereeritud 22-helisüsteem, lühendina 22vjo (inglise keeles *22 equal divisions of the octave, 22edo*), mis põhineb oktavi jagamisel kahekümne kaheks võrdseks intervalliks helisageduste suhtega kahekümne kahes juur kahest ehk umbes 54,55 tsenti.

Benini traditsioonilise muusika rütmstruktuuri käsitlev kohtumine doktorikooli ja muusikaosakonna juhtidega 8.1.2024 Abomey-Calavi ülikoolis (Benin). FOTO GREGORIO HOUESSOU

2017. aastal alanud Benini traditsioonilise muusika projekt uurib ja tutvustab Eesti ning rahvusvahelisele muusikaüldsusele Benini ja laiemalt Lääne-Aafrika traditsioonilise (klassikalise) muusika rütmstruktuuri, mida võiks iseloomustada sõnadega “polüpulseeriv modaalrütmika”. Lääne muusikutele tuttava monopulseeriva meetrilise ning apulseeriva ameeetrilise muusika kõrval näib polüpulseeriv modaalrütmika moodustavat eraldi, lääne muusikas tundmatu rütmikatüübi.

Nüüdismuusika oskuskeele arendamiseks on ühing 2009. aastal loonud oma nüüdismuusika oskuskeele komisjoni (NOKK), mille eesmärk on eestikeelset nüüdismuusikaterminoloogiat uurida, korrastada ja üldsusele kättesaadavaks teha. Selleks tegeleb komisjon nüüdismuusika mõistete koondamise, süstematiseerimise ja defineerimisega ning eestikeelsete nüüdismuusika terminite loomise ja korrastamisega ning oma töö tulemuste publitseerimisega. Omakeelse nüüdismuusika oskuskeele arendamine on vajalik laiemalt kogu muusika valdkonna arengule Eestis, sest oma terminite puudumine takistab muusika kontseptsioonidest sügavuti arusaamist. Eestikeelse muusikaterminoloogia olemasolu on Eesti rahvusliku julgeoleku küsimus, sest mõtteüksuse kohta puuduva eestikeelse termini koha hõivab hõlpsalt muukeelne termin. Nüüdismuusika oskuskeele komisjon lähtub oma töös täieliku läbipaistvuse põhimõttest, mille kohaselt võimalikult kõik otsustamise etapid on täielikult avalikud: kõik otsuste kavandid, pool- ja vastuargumendid ning otsustamisprotsess ise, samuti kõik lõplikud otsused, mis jäävad avalikult arhiveerituks. Komisjon teeb materjalide koostamisel ja publitseerimisel koostööd veebientsüklopeediaga Vikipeedia, publitseerides tulemused ka Eesti keele instituudi sõnastiku- ja terminibaasisüsteemis Ekilex.

Ühingu kirjastustegevus on käinud koostöös kirjastusega Scripta Musicalia, mida juhtis Maris Valk-Falk (21. XI 1934 – 19. V 2016). Ühingu tegevusega seotud materjale on avaldanud ka kultuuriajakiri Teater.Muusika.Kino ja kultuurileht Sirp. Ühingu enda publitseeritud materjalid leiduvad pdf-formaadis failidena ühingu kodulehel.

Eesti Arnold Schönbergi ühingu tegevus ei saaks toimuda avaliku rahastuseta. Ettevõtmisi on aidanud ellu viia kultuurkapital ja kultuuriministerium, Pärnu, Tartu ja Tallinna linn ning Tallinna ülikooli ja Eesti keele instituudi

projektide puhul haridus- ja teadusministeerium. Ühingul on aastate jooksul olnud viljakas koostöö ka mitmete välisriikide saatkondade ja kultuuriesindustega.

Eesti Arnold Schönbergi ühingu kohta leiab rohkem infot ühingu kodulehel <https://www.schoenberg.ee/>

[1] Pärnu nüüdismuusika päevade traditsioonist on välja kasvanud Tartu uue muusika pidustused e TUMP (1995–1998) ning Eesti noorte heliloojate festival aastast 2002, mida täna teame festivalina “Afekt”.